

Стратегія сучасного архітектурно-ландшафтного проєктування: синтез традиційних та інноваційних тенденцій

Віктор Северин^{1*}, Надія Северин²

¹Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Харків, Україна,

²Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна

Анотація. *Мета статті* — проаналізувати причини актуалізації проблеми формування дизайну деградованих промислових територій, з'ясувати особливості трансформації занедбаних і зруйнованих будівель колишніх заводів і фабрик, визначити основні засоби та методи перетворення та забудови територій. *Результати дослідження.* Проаналізовано зарубіжний і вітчизняний досвід перетворення деградованих промислових територій на сучасні парки відпочинку. Доведено актуальність досліджуваної теми, обґрунтовано доцільність перетворення зруйнованих і занедбаних індустріальних ділянок на парки в Україні. Виявлено основні засоби та методи, які використовуються під час реновації таких територій. Створені парки на занедбаних ділянках, що залишилися від попередньої індустріальної епохи, прикрашають міста, поліпшують стан і якість життя людей, виконують атрактивну функцію. *Наукова новизна.* Визначено основні підходи до перетворення колишніх промислових територій на парки відпочинку: збереження історії; декорації — використання промислових артефактів лише як декорацію до парку; мінімалізм — перетворення несуттєвими змінами промислової території на парк відпочинку; відновлення природи — повне знищення промислового шару та повернення території до природного стану; створення арт-об'єктів, схожих на промислові, якщо нічого не збереглося. *Висновки.* Виявлено, що одним із головних чинників для створення парків на місці деградованих територій є пам'ять: пам'ять місця, пам'ять простору, історія заводів. З'ясований теоретичний і практичний світовий досвід сприяє перетворенню промислових зон на парки відпочинку в Україні. Запропоновані засоби та методи допоможуть під час проєктування парків відпочинку на місці деградованих індустріальних ділянок в Україні.

Ключові слова: дизайн; архітектурно-ландшафтний дизайн; реновація; ревіталізація; деградовані промислові території; парки на місці колишніх заводів

Для цитування

Северин, В., & Северин, Н. (2024). Стратегія сучасного архітектурно-ландшафтного проєктування: синтез традиційних та інноваційних тенденцій. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство, 50*, 184–194. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.50.2024.306808>

Вступ

Україна завжди славилася своєю красою природи, родючою землею та природними багатствами, викликаючи захоплення й інтерес зарубіжних країн до своєї історії, культури, економіки. Але сьогодні її красу і велич знищує російський агресор — руйнує інфраструктуру, перетворює житлові будинки на руїни, вбиває мирних людей, не шкодуючи навіть дітей. Незламні українці вірять у свою перемогу

над ворогом і намагаються відбудувати зруйновані житлові будівлі, лікарні, дитячі садочки, школи й інститути, очистити землю від наслідків ракетних обстрілів, відновити парки, сквери та сади. Оптимізм і незламність українців викликає захоплення усього цивілізованого світу, який підтримує нас у цій боротьбі, закликаючи всіх бути схожими на нас: «Be brave like Ukraine!» Актуальність дослідження зумовлена тим, що сьогодні перед нашим народом постає також проблема збереження промислової історії

Надійшла 17.01.2024; Прийнята 29.03.2024

Стаття була вперше опублікована онлайн 27.06.2024

* Автор для кореспонденції

місце, а іноді й реставрації певних промислових споруд та обладнання, широко використовується перепрофілювання промислових споруд на паркові або спортивні об'єкти. Українські архітектори та дизайнери вивчають зарубіжний досвід перетворення старих промислових будівель на об'єкти громадського призначення, намагаючись також приділити увагу перепрофілюванню та осучасненню покинутих промислових територій, оскільки зараз на часі відродження та створення міських парків, підкреслення їх ролі у збереженні екологічно чистого простору, у психологічному розвантаженні втомлених війною людей; визначення їх місця у культурі й відпочинку сучасного міста.

Аналіз попередніх досліджень. У контексті окресленої проблеми реновації промислових територій дослідники зазначають, що «у світі вже кілька десятиліть вирує тренд переосмислення старих і занедбаних будівель — для більшості країн це життєво необхідний процес збереження місцевого спадку та створення нових місць тяжіння для мешканців і туристів» (*Друге дихання міста*, 2021). Таке явище має назву «ревіталізація», характеризується відновленням і відтворенням, є важливим елементом стратегії розвитку сучасного міста та заміських зон (Горблюк, 2020). Концепт ревіталізація трактується як процес, що об'єднує фахівців різних галузей — архітекторів, юристів, істориків, культурних менеджерів та ін., тому важливо вміти співпрацювати, бути креативним, фокусуватися на важливості впливу проєкту на дійсність, суспільство та місто (Заславська та ін., 2020). Реалізуючи ідею ревіталізації просторів, ініціатори комунікують з профільними органами влади, шукають волонтерів, створюють потужні команди, бізнес-моделі та стратегії. У світовій практиці доволі поширеним є державно-приватне партнерство в процесі реалізації проєктів ревіталізації, які мають певне соціальне значення. У таких проєктах покриття необхідних витрат розділяють між державою та громадою (Левченко, 2020). Завдяки втіленню таких проєктів покинуті території, заводські та фабричні цехи і приміщення стають артцентрами, креативними просторами, музеями, галереями, парками, створюючи нові культурні, мистецькі й урбаністичні феномени. Аналіз досліджень дав змогу виявити, що одним із головних чинників для створення парку, на думку багатьох авторів, є пам'ять: пам'ять місця і простору, історія, що залишає по собі завод, який відійшов у минуле. У такому разі промислові артефакти стають музеєм просто неба, надають людям не лише фізичний, а й інтелектуальний відпочинок, сприяють позитивним думкам, філософським роздумам. Дослідники вважають, що слід враховувати місце пам'яті, пов'язані з ідентичністю спільнот, для цього знову активізувати та поживити їх. Майбутні

громадські місця є кодованими та інклюзивними через різні групи відвідувачів та мету використання, отже, слід враховувати історичні атрибути й ідентичність (Bracken, 2014).

Відомі західні дослідники Гартіг Т., Мітчелл Р., де Вріс С., Фрумкін Х. (Hartig et al., 2014) вказують на можливість досягнення великих змін через звільнення промислової ділянки для повторного використання та поліпшення якості забруднених ґрунтів під час переосмислення громадського простору з його унікальним нематеріальним дизайном. Це відкриває можливості для процесу трансформації території в громадський парк з унікальними відкритими просторами. Завдяки цьому процесу можна збільшити частку зелені, яка сприятиме очищенню повітря та покращенню здоров'я людей. Цей проєкт озеленення може бути здійснений за спільного фінансування міста Неаполя, регіону Кампанія, італійської держави та фондів ЄС, оскільки передбачені нові європейські цілі Bauhaus.

Німецький ландшафтний архітектор Пітер Латц (Latz, 2017) зі своєю командою розробив проєкт перетворення забрудненої території металургійного заводу Майдеріх, покинутого у 1985 році. За два роки на місці заводу було створено розкішний парк з культурними рослинами, що поєднувалися з лісовими насадженнями, оскільки він знаходився в одному з сіл. Парк виходив за межі всіх модних тенденцій і став новинкою 1990-х років. Сьогодні парк Дуйсбург-Норд є одним з найвідоміших у світі прикладів того, як можна розумно, корисно і привабливо використати покинуті площі. Цей проєкт став успішним завдяки тому, що архітектор бачив проєктування ландшафту без руйнування наявних особливостей, як «архетипний діалог між прирученим і диким. Образ природи може складатися з "недоторканого" і "збудованого". Прийняття фрагментарного світу означає обходитися без повної загальної картини і залишати місце для випадковостей природи в павутині планування» (Latz, 2017, р. 94). Вчений пропонує переосмислити наявні артефакти, поєднавши їх з новими елементами та новими цілями. Це дає змогу розвиватися артефактам, які продовжують природні процеси в занедбаному середовищі згідно з екологічними й ініційованими правилами та підтримуваними технологічними процесами. Італійські ландшафтні архітектори Іріс Дюппер та Тільман Латц (Dupper & Latz, 2021) проєктують парк на місці колишньої італійської металургійної компанії ІЛВА в м. Баньолі, який характеризується короткими маршрутами, відповідає повсякденним потребам місцевих жителів — від дітей до людей похилого віку. Вони використовують колишні промислові маршрути, будівельні елементи в новому контексті значення і сприйняття. Архітектори розглядають

публічний простір, що зазвичай асоціюється з гнучкими адаптивними відкритими структурами, та розкриває, як можна перетворити забруднені ділянки на здоровий, сталий і соціально контрольований громадський парк, який приносить прибуток, створюватиме додану вартість і сприятиме покращенню якості життя і здоров'я людей, знижуючи рівень смертності та підвищуючи соціальний добробут. Архітектори акцентують на антропософських, філософських, соціальних, екологічних компонентах з метою створення якісного повсякденного міського комфорту та добробуту, з динамічним зв'язком зі способами життя та міським плануванням гнучкого використання парку (Dupper & Latz, 2021).

Актуальним є поетапний процес планування трансформації парків. На першому етапі слід вивчати рівень забрудненості ґрунтів і якість каналів (наприклад, Ареніле ді Сант-Антоніо та Б'янеттаро), на другому етапі варто аналізувати наявні інфраструктурні системи та соціальні дослідження, які є специфічними для регіону Неаполя, такі як адекватні масштаби для побудови структур, які сприяють створенню соціально контрольованих районів. На основі результатів первинних аналізів, позиціонування та типології нових міських поселень на периферії ділянки та врахування результатів вторинного соціально-економічного аналізу регіону проводити повний аналіз ділянки та довкілля, включно з мікрокліматом і традиційними видами спорту (Corniello & Ducci, 2019).

Стосовно вітчизняних досліджень окресленої проблеми зазначимо, що їх небагато, оскільки трансформацією парків в Україні почали займатися недавно. Так, М. Бєлікова та ін. (Бєлікова и др., 2021) формулюють основні принципи, якими дизайнери мають користуватися під час розробки парків, у процесі трансформації покинутих територій колишніх заводів чи фабрик. Ю. Гайко та ін. (2021) розробляють основні методи, що використовуються під час реновації територій, та рекомендують застосовувати їх у процесі перетворення деградованих промислових територій на парки відпочинку. Зокрема, вони пропонують методи, які слід враховувати під час трансформації промислових будівель та деградованих промислових ділянок. З огляду на те, що у межах України залишилася велика кількість промислових територій у спадок від індустріальної епохи, яка розпочалася у другій половині XVIII ст. в Англії і поширилася на всі розвинуті країни світу, триваючи до середини XX ст., а також у зв'язку з недостатньою розробкою зазначеної проблеми, нашим завданням буде з'ясування концепцій перетворення відомих деградованих територій в Україні і в місті Харкові. В період індустріалізації у містах розвивалася промисловість, що, відповідно, призведе

до різкого зростання міського населення, а саме працівників цих виробництв. Розташовуючись на периферії міст, заводи та фабрики займали великі ділянки та досить швидко опинилися в середині міст через стрімке зростання населення. Нові заводи знову будувалися на периферії та знову опинилися в середині міст. Так утворювалися величезні промислові ділянки, оточені з усіх боків житловими кварталами. Сьогодні на часі повернути місту деградовані території, щоб вони почали працювати на місто. Важливо зайнятися і забудовою цих територій, оскільки це сприяє ущільненню міста і на певний час може стримувати експансію міста назовні із захопленням нових територій, утворення розв'язок на місці заводів, що поліпшує зв'язаність міста, а також перетворення цих територій на паркові зони, які приносять користь населенню і сприяють відновленню зеленого каркаса, організації відпочинку та очищенню повітря.

Метою статті є виявлення особливостей трансформації покинутих промислових територій та реновації занедбаних і зруйнованих будівель колишніх заводів і фабрик, визначення основних засобів та методів, які використовуються під час перетворення та забудови територій.

Результати дослідження

Чому виникають деградовані промислові зони? Дослідники вважають, що для комфортного проживання сучасної людини важливо, щоб було збережено баланс між усіма складовими мегаполісів, а саме житловими та громадськими, враховано план містобудування та планування території, рекреаційні, промислові та господарські зони. Під час розвитку промисловості людство не замислювалося про масштаби шкоди для природи, яка може бути пронесена через роки і століття. Масово вирубували лісову зону, забудовували масивні території містами, що зумовлювало загрозу зменшення кисню в повітрі. Тому наразі частина промислових об'єктів у містах через нерентабельність і зміни в структурі сучасної економіки втратила свою первісну функцію і перебуває в "депресивному стані", який пов'язаний із кризою виробництва, застоєм у господарстві та технологічними (автоматизація виробництва) і соціальними (зростання ролі інтелектуальної праці) чинниками (Гайко та ін., 2021). Є також думка, що сьогодні занедбані промислові території не відповідають стандартам екологічної безпеки, раціональному використанню земельних ресурсів і загалом естетиці міського середовища. Промислові зони, які опинилися в статусі нефункціонуючих, є потенційним резервом для розвитку інших міських функцій (ландшафтно-рекреаційної, туристич-

ної, житлово-громадської), а за значних розмірів припускається можливість створення технопарків, інноваційних кластерів (Сторожук, 2018). Реновація промислових територій є актуальним питанням для багатьох великих міст, оскільки викликана естетичними, економічними, історичними та екологічними аспектами. У сучасних європейських та українських містах велика кількість промислових ділянок, де раніше розташовувалися промислові підприємства, зараз стають занедбаними, на них відбувається деградація залишених промислових об'єктів. Земля на цих територіях забруднена промисловими викидами, а також містить будівлі різного ступеня деградації. Такі території розривають тканину міста, змушуючи сучасних мешканців оминати покинуті промислові об'єкти та долати велику відстань. До того ж через забруднення промисловими викидами та руйнацію будівель, що спричиняє викид у повітря небезпечних елементів, ці території становлять небезпеку. Тож постає потреба, враховуючи світовий досвід перетворення промислових зон на паркові зони, з'ясувати цю проблему в Україні та приділити увагу перепрофілюванню наявних промислових будівель.

Розглянемо, як можна перетворити забруднені ділянки на корисний громадський парк, який принесе прибуток і підвищуватиме якість життя та покращуватиме здоров'я людей. Для розвитку будь-якої території, особливо території колишніх заводів, важливо використовувати такі принципи: актуальності, тобто збереження архітектурної спадщини, створення унікального середовища та розв'язання питань екології; ефективності — раціонального використання площі, адаптації промислових будівель, зменшення маятникових міграцій, розвитку туризму; варіативності — різноманітності видів і типології об'єктів, варіації сценаріїв проведення часу, громадські простори, вузли з різними функціями та програмами; стійкості — безпечного доброзичливого середовища, використання інноваційних технологій, різноманітності прогулянкових сценаріїв, системи контролю та нагляду (Беликова и др., 2021). Ці принципи можна застосовувати і для перетворення території на міські парки відпочинку для громадськості, місцевих мешканців, туристів, робітників, дітей, людей похилого віку. Основні сценарії поведінки людини в таких парках — активний відпочинок, культурно-розважальна функція, зони для читання, прогулянкові ландшафти, нові принади, зони розумних технологій. Наголошується на тому, що реновація повертає втрачені території, відновлюючи тканину міста, що дозволяє відновити цілісність та транспортну (зокрема, пішохідну) зв'язаність міста.

Для України прикладами можуть бути парк Heito 1909 (Піндун, Тайвань), Доміно парк (Бруклін,

Нью-Йорк, США), парк Landschaftspark (Дуйсбург, західна Німеччина) та ін. Ці парки були перероблені з промислових об'єктів, але відрізняються за розміром та ілюструють різні концепції перетворення на паркові зони. Прикладом успішного перетворення постіндустріальної території є цукровий завод Піндун (Хейто), розташований на південному сході від міста Піндун на Тайвані. У 1909 році вхід на територію для відвідувачів був заборонений. Будівлі були зруйновані, і це створювало проблему для розвитку міста, оскільки завод знаходився у його центрі. У 2021 році було створено редизайн території заводу, який містив наявну текстуру і повторне використання старих конструкцій. Проєкт міського парку на набережній враховував історичні моменти цього місця — історію вирощування цукрової тростини. Зараз «Heito 1909» — це ландшафтний парк, що займає територію площею 860000 квадратних метрів, він поєднує історію (завдяки розкопкам історичних будівель на глибині 6 м), природу і комфорт. Компанія ECG International Landscape Consultants перетворила територію занедбаного цукрового заводу в громадський парк, який зберігає попередні просторові особливості та фрагменти промислової інфраструктури. Це яскравий приклад того, як покинуті споруди можуть бути перепроєктовані та повторно використовуватися відвідувачами (Талан-Шевченко, 2023) (Рис. 1).

Парк Landschaftspark — це міський парк, розташований у Німеччині в місті Дуйсбург. У 1991 році було вирішено створити парк на місці колишньої промислової зони — металургійного заводу з виробництва вугілля і сталі, закритого 1985 року. Основним мотивом, що спонукав місцеву владу до такого кроку, було намагання залучити туристів у місто. Пітер Латц створив проєкт, що охоплював промислове минуле заводу та водночас зберігав багато з його структур — старі заводські труби, фабричні приміщення та склади. Проте на території парку було висаджено багато дерев, розбито клумби та зведено безпечні проходи для туристів, навіть збережено табличку «Обережно!» на вході до парку, що залишилася із заводських часів. Єдине, що працює на території парку з минулих часів, — це біологічна станція, в якій співробітники вивчають рослини. З колишніх заводських споруд утворили клумби, а завод із доменною піччю переробили на оглядовий майданчик. У компанії Latz+Partner, що займалася оновленням парку, використали «брудне» індустріальне минуле, надавши спорудам, які залишилися, нового сенсу (Latz, 2017) (Рис. 2).

Доміно парк розташований у Брукліні (Нью-Йорк, США) на місці, де знаходилися цегляні будови занедбаного цукрового заводу. Нью-Йорк продовжує відвойовувати простори біля води на місці

складів і заводів і трансформує їх у зони відпочинку для мешканців міста. Водночас місто використовує своє індустріальне минуле для створення суспільного середовища. Залишки промислових об'єктів використовуються як дивовижні декорації, що додають парку колориту. Зона вздовж річки відокремлена від залишків промислової зони та перетворена на парк відпочинку, де, окрім тихих прогулянок, можна

пограти в активні ігри. Парк відпочинку на місці заводу — це можливість доторкнутися до природи та повернути дику природу в місто. Ця концепція говорить про те, що не завжди місту потрібні «культурні» парки та простори для активних дій, спорту чи розваг, можливість доторкнутися до незайманої природи є великою цінністю у сучасному місті (Нью-Йорк: Доміно парк) (Рис. 3).

Рис. 1. Територія покинутого заводу. Сучасний парк Heito 1909. Джерело: (Талан-Шевченко, 2023)

Рис. 2. Парк Landschaftspark. Джерело: (Latz, 2017)

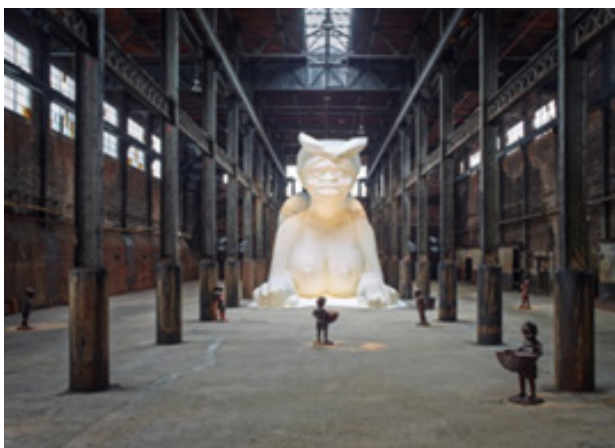

Рис. 3. Нью-Йорк: Доміно парк. Джерело: (Ievik, 2018)

Аналіз проєктів зарубіжних дизайнерів свідчить про те, що їхні концепції зазвичай ґрунтуються на збереженні історії попередніх промислових територій. Якщо історія втрачена, то індустріальні споруди постають лише як декорації до певних сценаріїв. Промислові артефакти можна відтворити за допомогою елементів з інших заводів задля підтримання зв'язку з історією. Проєкти завжди враховують концепцію орієнтації на місцевих мешканців — їхні потреби в активному/пасивному відпочинку, необхідність дитячих зон тощо.

Слід зауважити, що в Україні майже не існує парків відпочинку, перероблених з покинутих заводів. Тому є необхідність трансформації територій старих та зруйнованих заводів і фабрик на сучасні зони відпочинку, створення зручних і комфортних місць для зняття стресу від війни. Зазвичай територія колишнього заводу або забудовується житлом, або перетворюється на інноваційний чи технопарк. Найбільш вдалі реалізовані проєкти — це UNIT.City, «Промприлад. Реновація», Артзавод «Механіка. Інша Земля». Інноваційний парк UNIT.City розпочав роботу

у 2017 році на території Київського мотоциклетного заводу. Заснований в 1945 році на базі бронетанкового заводу, він виробляв мотоцикли та експериментальні моделі техніки. У першій черзі UNIT.City були IT-академія, бізнес-кампус В8, івент-простір, кафе та спортхаб. Одним із перших резидентів став фаблаб FABRICATOR. У 2018 році Київрада виділила 22,2 гектара землі в оренду під офісно-житлову забудову, і розпочалася масштабна трансформація. Для кампусу В8 ревіталізували один із корпусів заводу, але решта об'єктів не відповідала сучасним вимогам енергоефективності, тому більшість нерухомості будували з нуля. Про мотоциклетний завод нагадує димова труба, яка тепер арт-об'єкт — «Маяк інновацій» (Інноваційний парк UNIT.City, б.д.). Попри те, що на території інноваційного парку створено паркову зону, вважати це повноцінним парком неможливо, оскільки сам парк є другорядним щодо інноваційних будівель і затиснутий між цими спорудами. Цей невеличкий парк є доповненням до інноваційного парку і не має самостійної цінності (Рис. 4).

Рис. 4. Парк UNIT.City. Джерело: (Інноваційний парк UNIT.City, б.д.)

З метою розробки стратегії розвитку українських міст в Україні заснована некомерційна міждисциплінарна платформа післядипломної освіти — Школа урбаністики CANactions. Вона спрямовує свою діяльність на створення нових умов для отримання досвіду з сучасної урбаністики. Перша Школа урбаністики проходила з 14 вересня до 18 грудня 2015 року в Івано-Франківську за підтримкою платформи «Тепле Місто», що об'єднує ініціативних мешканців міста, які не мають досвіду в реалізації власних проєктів, але мають бажання робити у місті корисні зміни. Вибір міста визначив рейтинг сприятливих міст України для ведення бізнесу 2020 року, який, за версією Forbes, очолив саме Івано-Франківськ. Цьому посприяла ревіталізація заводу «Промприлад», який трансформували в інноваційний центр, офіси та публічні простори.

Ініціативна команда у співпраці з платформою «Тепле Місто» розробляла для міста урбан-конституцію, зокрема досліджувала постіндустріальні зони та можливості їх використання. Колись на заводі у центрі Івано-Франківська виробляли різне — від газових лічильників та мікросхем до парасольок. З 1990-х років його продавали частинами під офіси, житлову забудову, ТЦ тощо. Засновник архітектурної школи CANactions В. Зотов запропонував переосмислити невикористану промислову зону керівнику платформи «Тепле Місто» Ю. Філюку, і згодом ця зона стала СЕО «Промприлад. Реновація» (Промприлад. Реновація, б.д.) (Рис. 5).

Як і в попередньому разі, можна спостерігати, як промислова територія перетворюється на інноваційний простір, де парку, хоча і виділена самостійна ділянка, відведена другорядна роль, скоріше як ре-

Рис. 5. Промприлад. Реновація. Джерело: (Промприлад. Реновація, б.д.)

креаційна зона для працівників, ніж міський парк.

Процеси, пов'язані з відновленням постіндустріальних зон, характерні і для міста Харкова. Починаючи з кінця XIX ст. і приблизно до середини XX ст. Харків переживав період індустріалізації, після якого у місті лишилася велика кількість покинутих промислових зон. Найбільшими з них є заводи: «Серп та молот», від якого лишився пустир; завод Малишева та прилеглі промисловості, від яких частково лишилися цехи, що зараз розвиваються як культурно-розважальний центр; Харківський тракторний завод (далі — ХТЗ), який підлягає реновації. Заслуговує на увагу приклад трансформації території артзаводу «Механіка. Інша Земля», що вважається інкубатором креативних індустрій. Креативний простір постав на місці цехів Харківського

паровозобудівного заводу (далі — ХПЗ), що його 1895 року побудували французькі машинобудівники Стефан і Філіп Буе в часи «залізничного буму». Крім паровозів, на ХПЗ виготовляли сільськогосподарську техніку, двигуни внутрішнього згоряння. У часи Першої світової війни завод виробляв снаряди, міни, транспортні вагони. У часи Другої — виробництво перемістили на Урал, де створили легендарні танки Т-34. У 1978 році ХПЗ перейменували на «Завод імені В.О. Малишева». З 1990-х і до процесу ревіталізації заводські цехи використовували як складські приміщення. Зараз колишні цехи заводу та те, що від них залишилось, використовуються для різноманітних культурно-розважальних заходів як у приміщенні, так і просто неба (Беликова и др., 2021) (Рис. 6).

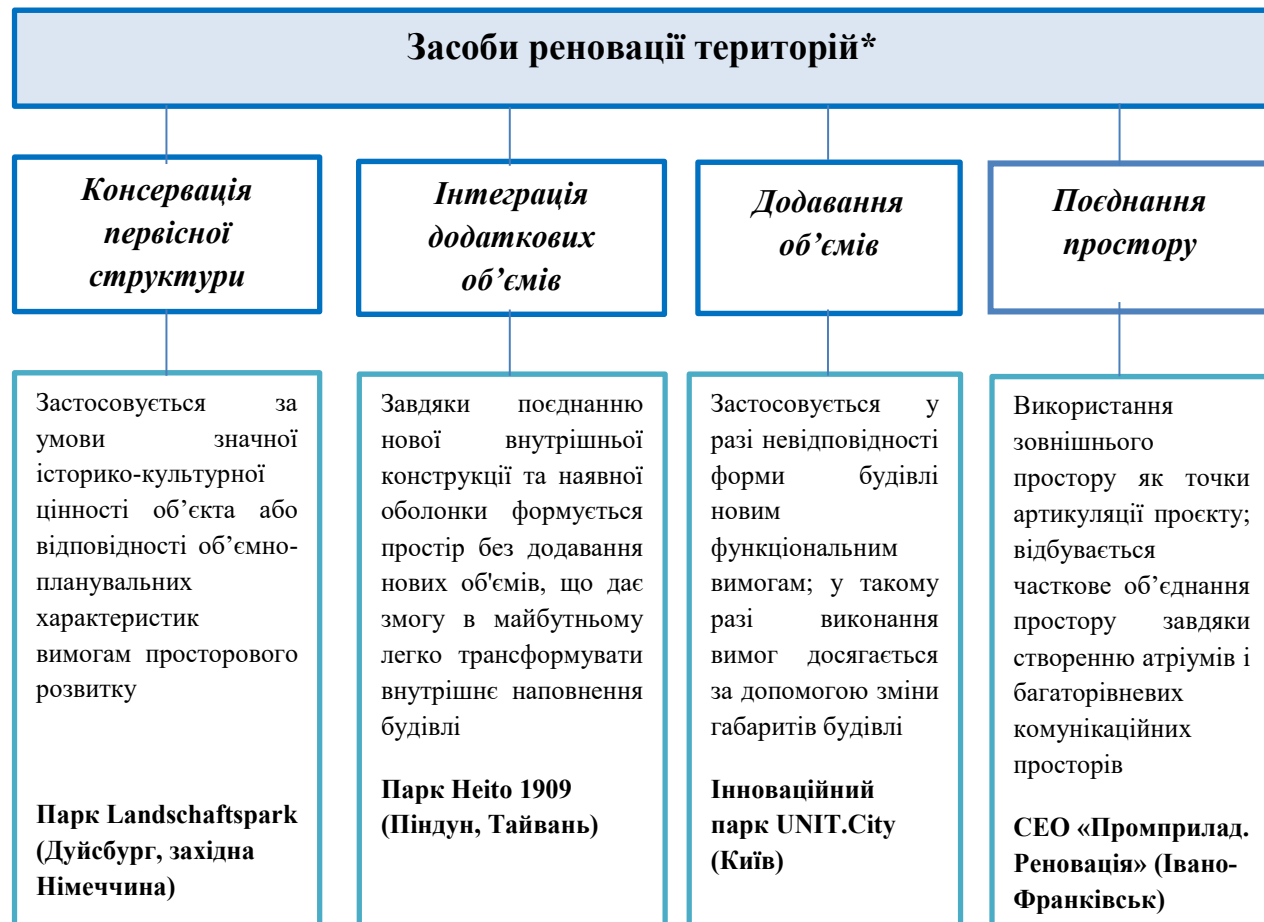

Рис. 6. Парк Артзаводу «Механіка. Інша Земля». Джерело: (Беликова и др., 2021)

Більша частина заводу використана під концертні майданчики, різноманітні клуби та ін. На території є відкритий парк, який утворено на місці зруйнованого цеху. В результаті утворився великий відкритий майданчик, оточений заводськими стінами, що вціліли, з розбитим на ньому зеленим газоном. Ця територія має багатофункціональне використання: там розташовуються зони тихого відпочинку, зони фудкорту з барами, влаштовуються сцени для різноманітних святкових заходів тощо. Ця

зона є досить вдалим прикладом замкнутого паркового простору, проте працювати саме як парку заважає розташування, оскільки це закрита територія, на яку не дуже зручно добиратися. Люди або спеціально приїжджають під акції у цьому парку, або ним користуються ті, хто приїхав до інших локацій Артзаводу «Механіка».

У процесі дослідження встановлено, що під час реновації території використовуються такі засоби (Рис. 7):

*Складено авторами на основі монографічного дослідження Гайко та ін. (2021).

Виявлено доцільність використання під час перетворення деградованих територій на парки відповідно таких методів:

– «аплікації» — створення композиційних ґрат, структур на основі наявних конструкцій будівлі;

– «інтеграції» — врізання додаткових об'ємів у структуру будівлі;

– «аналогії» — порівняння проєктованого об'єкта з образними аналогами, прототипами і перенесення принципів з одного об'єкта на інший тощо.

Є декілька концептуальних підходів до відновлення деградованих територій, що визначається їхнім станом на момент реновації, значенням місця та роллю колишнього заводу в місті та країні, а також потребами як місцевої громади, так і громади міста. Серед основних підходів слід назвати: розділення території на паркову та не паркову; часткову або повну рефункціоналізацію промислових об'єктів — повне знищення промислових артефактів та відновлення природи, або виокремлення паркової зони та створення парку малими архітектурними формами; декорації — відношення до минулого більш формально, використовуючи промислові споруди лише як різні декорації; консервацію частини промислових

об'єктів, які не підлягають переосмисленню та становлять загрозу для відвідувачів через токсичне забруднення тощо.

З'ясовано, що під час проєктування парку на місці деградованої території слід аналізувати навколишнє середовище. За умови проживання місцевих жителів навколо парку обов'язково враховувати їх потреби. Слід окреслити два складники: по-перше, парк має приносити користь спільноті, по-друге, максимально не заважати місцевим мешканцям, отже, треба знаходити баланс між потребами відвідувачів та місцевих жителів.

Висновки

Орієнтуючись на європейський досвід, в Україні на часі розв'язання проблеми трансформації старих занедбаних індустріальних територій, оскільки реновація відновлює тканину міста. Крім функції поліпшення життя навколишніх мешканців, такі парки можуть виконувати атрактивну функцію для місцевих жителів та туристів, поліпшуючи стан та якість життя в місті.

Виявлено основні концепції створення парків: 1) орієнтація на місцевих (врахування потреб місцевих мешканців стосовно дизайн-організації

функціональних зон — активного і/чи пасивного відпочинку, дитячих зон тощо; 2) концепція мінімалізму — можливість незначними зусиллями та витратами перетворити деградовану територію на парк відпочинку; 3) концепція збереження автентичності місця або його аналогового копіювання.

Наукова новизна. Визначено основні підходи до перетворення колишніх промислових територій на парки відпочинку: збереження історій; декорації — використання промислових артефактів лише як декорацію до парку; мінімалізм — перетворення несуттєвими змінами промислової території на парк відпочинку; відновлення природи — повне знищення промислового шару та повернення території до природного стану; створення арт-об'єктів, схожих на промислові, якщо нічого не збереглося. Результати дослідження дають змогу резюмувати, що наявність зон відпочинку — це якість життя та роботи, тому необхідно посилити увагу до важливої тенденції трансформації зруйнованих та занедбаних територій заводів і фабрик, надати можливість створення у великих містах парків, доступних і зручних для людей. Тому *перспективою подальших досліджень* стане розробка проєкту трансформації ділянки колишньої меблевої фабрики міста Харкова.

Список посилань

- Беликова, М. В., Сторожук, С. С., Глазырин, В. Л., & Корой, Ю. В. (2021). Реновация промышленных территорий. *Містобудування та територіальне планування*, 78, 54–64. <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2021.78.54-64>
- Гайко, Ю. І., Гнатченко, Є. Ю., Завальний, О. В., & Шишкін, Е. А. (2021). *Реновация промислової забудови та її адаптація до сучасного міського середовища* [Монографія]. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова.
- Горблюк, С. (2020). Ревіталізація міста: сутність та ключові характеристики. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*, 2, 34–41.
- Друге дихання міста: як старі об'єкти змінюються та збирають навколо себе людей.* (2021, 11 листопада). Економічна правда. <https://www.epravda.com.ua/projects/enso/2021/11/11/679382/>
- Заславська, К., Бучковський, А., & Водолазький, А. (2020, 9 квітня). *Як ревіталізація робить збиткові промислові об'єкти привабливими для інвестицій.* Delo.ua. <https://delo.ua/business/revitalizacija-v-ukrajinskijumovah-vid-ideji-do-367235/>
- Інноваційний парк UNIT.City. (б.д.). *Про UNIT.City.* Взято 13 січня 2024 року з <https://unit.city/about/>

- Левченко, О. (2020). Ревіталізація: історія, досвід і перспективи просторового розвитку. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*, 2(12), 305–310.
- Промприлад. Реновация. (б.д.). *Про проєкт.* Взято 9 січня 2024 року з <https://promprylad.ua/ua/>
- Сторожук, С. С. (2018). *Принципи рекреаційного використання депресивних господарських територій приморських міст (на прикладі міста Одеси)* [Дисертація кандидата архітектури, Київський національний університет будівництва і архітектури].
- Талан-Шевченко, Л. (2023, 12 апреля). *Ландшафтний парк с промисловими елементами в Тайване.* Royal Design. <https://royaldesign.ua/ru/landshaftnyiy-park-s-promyishlennymi-elementami-v-tayvane.bX8Hr/>
- Bracken, J. (2014). *The Important Difference between Change and Transition.* Quality Texas Foundation. <http://quality-texas.org/wp-content/uploads/2014/11/The-Important-Difference-between-Change-and-Transition.pdf>
- Corniello, A., & Ducci, D. (2019). Hydrogeochemical characterization of the urban coastal aquifers of Napoli (southern Italy): An overview. *Acque Sotterranee, Italian Journal of Groundwater*, 8(1), 11–19. <https://doi.org/10.7343/as-2019-375>
- Dupper, I., & Latz, T. (2021). Re-think the ex-ILVA landscape. Bagnoli's public park, Naples 2021. *Ri-Vista*, 2, 222–237.
- Hartig, T., Mitchell, R., de Vries, S., & Frumkin, H. (2014). Nature and health. *Annual Review of Public Health*, 35, 207–228. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-032013-182443>
- Latz, P. (2017). *Rust Red: The Landscape Park Duisburg-Nord.* Hirmer.
- levik. (2018, 22 августа). Нью Йорк: Домино парк на месте мрачного завода. *Levik.blog*. <https://levik.blog/452681.html?from=sds>

References

- Belikova, M. V., Storozhuk, S. S., Glazyrin, V. L., & Koroi, Yu. V. (2021). Renovatsiya promyshlennykh territorii [Renovation of industrial areas]. *Urban Development and Spatial Planning*, 78, 54–64. <https://doi.org/10.32347/2076-815x.2021.78.54-64> [in Russian].
- Bracken, J. (2014). *The Important Difference between Change and Transition.* Quality Texas Foundation. <http://quality-texas.org/wp-content/uploads/2014/11/The-Important-Difference-between-Change-and-Transition.pdf> [in English].
- Corniello, A., & Ducci, D. (2019). Hydrogeochemical characterization of the urban coastal aquifers of Napoli (southern Italy): An overview. *Acque Sotterranee*,

- Italian Journal of Groundwater*, 8(1), 11–19. <https://doi.org/10.7343/as-2019-375> [in English].
- Druhe dykhannia mista: Yak stari obiekty zminiuiutsia ta zbyraiut navkolo sebe liudei* [The city's second breath: How old objects change and gather people around them]. (2021, November 11). *Ekonomichna pravda*. <https://www.epravda.com.ua/projects/enso/2021/11/11/679382/> [in Ukrainian].
- Dupper, I., & Latz, T. (2021). Re-think the ex-ILVA landscape. Bagnoli's public park, Naples 2021. *Ri-Vista*, 2, 222–237 [in English].
- Haiko, Yu. I., Hnatchenko, Ye. Yu., Zavalnyi, O. V., & Shyshkin, E. A. (2021). *Renovatsiia promyslovoi zabudovy ta yii adaptatsiia do suchasnoho miskoho seredovyscha* [Renovation of industrial buildings and their adaptation to the modern urban environment] [Monograph]. O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv [in Ukrainian].
- Hartig, T., Mitchell, R., de Vries, S., & Frumkin, H. (2014). Nature and health. *Annual Review of Public Health*, 35, 207–228. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-032013-182443> [in English].
- Horbliuk, S. (2020). Revitalizatsiia mista: sutnist ta kliuchovi kharakterystyky [Urban revitalization: Essence and key characteristics]. *Journal of Research Papers of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*, 2, 34–41 [in Ukrainian].
- Innovatsiynyi park UNIT.City. (n.d.). *Pro UNIT.City* [About UNIT.City]. Retrieved January 13, 2024, from <https://unit.city/about/> [in Ukrainian].
- Latz, P. (2017). *Rust Red: The Landscape Park Duisburg-Nord*. Hirmer [in English].
- Levchenko, O. (2020). Revitalizatsiia: Istoriia, dosvid i perspektyvy prostorovoho rozvytku [Revitalization: History, experience and perspectives of spatial development]. *Bulletin of Student Scientific Society*, 2(12), 305–310 [in Ukrainian].
- levik. (2018, August 22). N'yu Iork: Domino park na meste mrachnogo zavoda [New York: Domino Park on the site of a gloomy factory]. *Levik.blog*. <https://levik.blog/452681.html?from=sds> [in Russian].
- Promprylad. Renovatsiia. (n.d.). *Pro proekt* [About the project]. Retrieved January 9, 2024, from <https://promprylad.ua/ua/> [in Ukrainian].
- Storozhuk, S. S. (2018). *Pryntsypy rekreatsiinoho vykorystannia depresyvykh hospodarskykh terytorii pryvorskykh mist (na prykladi mista Odesy)* [Principles of recreational use of depressed economic territories of seaside cities (on the example of the city of Odessa)] [PhD Dissertation, Kyiv National University of Construction and Architecture] [in Ukrainian].
- Talan-Shevchenko, L. (2023, April 12). *Landshaftnyi park s promyshlennymi elementami v Taivane* [Landscape park with industrial elements in Taiwan]. Royal Design. <https://royaldesign.ua/ru/landshaftnyiy-park-s-promyshlennymi-elementami-v-tayvane.bX8Hr/> [in Russian].
- Zaslavska, K., Buchkovskiy, A., & Vodolazkyi, A. (2020, April 9). *Yak revitalizatsiia robyt zbytkovi promyslovi obiekty pryvablyvymy dlia investytsii* [How revitalization makes unprofitable industrial facilities attractive for investment]. *Delo.ua*. <https://delo.ua/business/revitalizacija-v-ukrajinskikh-umovah-vid-ideji-do-367235/> [in Ukrainian].

Strategy of Modern Architectural and Landscape Design: Synthesis of Traditional and Innovative Tendencies

Viktor Severyn^{1*}, Nadiia Severyn²

¹Kharkiv State Academy of Design and Arts, Kharkiv, Ukraine,

²National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to analyse the reasons for the actualisation of the problem of design formation in degraded industrial territories, to find out the features of transformations of abandoned and destroyed buildings of former plants and factories, to determine the main techniques and methods of modification and development of territories. *Results.* The foreign and domestic experience of transforming degraded industrial areas into modern recreation parks is analysed. The relevance of the research topic is proven, the expediency of transforming destroyed and abandoned industrial areas into recreation parks in Ukraine is grounded. The main techniques and methods used in the renovation of such areas are identified. Parks created on abandoned sites left over from the previous industrial era beautify cities, improve the condition and living quality of people, perform an attractive function. *Scientific novelty.* The main approaches to the transformation of former industrial territories into recreation parks are defined: preservation of history; decorations — usage of industrial artifacts only as decorations for the park; minimalism — modification of an industrial area into a recreation park with

only simple changes; restoration of nature — complete destruction of the industrial layer, and return of the territory to its natural state; creating art objects similar to industrial ones, if nothing preserved. *Conclusions.* It is found out that one of the main factors for creating parks at the degraded territories location is a memory: memory of place, memory of space, history of factories. The clarified theoretical and practical world experience contributes to the transformation of industrial zones into recreation parks in Ukraine. The offered techniques and methods can be useful in the design of recreation parks on the site of degraded industrial sites in Ukraine. *Keywords:* design; architectural and landscape design; renovation; revitalisation; degraded industrial areas; parks on the site of former factories

Відомості про авторів

Віктор Северин, кандидат мистецтвознавства, доцент, Харківська державна академія дизайну і мистецтв, Харків, Україна, ORCID iD: 0000-0003-0049-0815, e-mail: viktorseverin21@gmail.com

Надія Северин, кандидат філософських наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна, ORCID iD: 0000-0002-4802-1738, e-mail: severin.nadiya@gmail.com

Information about the authors

Viktor Severyn*, PhD in Art History, Associate Professor, Kharkiv State Academy of Design and Arts, Kharkiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0003-0049-0815, e-mail: viktorseverin21@gmail.com

Nadiia Severyn, PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor, National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, Kharkiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0002-4802-1738, e-mail: severin.nadiya@gmail.com

*Corresponding author

